ՄՈՒՍԱՅՔ ՄԱՍԵԱՑ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

Այս խաղերուն թէ թարգմանութեան և թէ ներկայացման իրաւունքը հեղինակը իրեն կը պահէ։
Հեղինակին ուղղուած որ և իցէ նամակ Պէրճանը Պաղտասարեան յորդորայ Գ. Ռուսինեանի գրասենեակը յանձնելու է։

Տարեկան գինն է կանխիկ 60 ղրշ.
Վեցամսեայ » » 35 »
Մէկ մէկ թիւը ցատ ցատ 80 փր.
Դրսէն կրթուողներ թերթերուն ծախքին ծախքը առնողին վրայ է.
Այս լրագրութեան մէջն չափեալ օրեր կը հրատարակուի։

ԳՐԵԱՆ ԳԵՂՑԻ Է ԻՆՁ ՅԻՇԱՏԱԿ ԲԱՐԵԿԱՐԵՐԵՑ ԱՂՋԿԱՆ

Դուք երգմանց ճնեալ Մուսայք
Ոսկեղօծն մէջ երգոց,
Տուէք փայլել հայ ոգւոյն
'ի ձեր փառս գեղեցկութեանց։

Եղէք ձեզ այսպ յնամեն 'ի ջերմ
գեղ 'ոսկեղէն մի ծաղիկ,
եւ ես անձն երգել զայն Այգ
'ի Հայկական մէջ բարբառ։

Մեր սիրայօժ խուսերն բաղձում
շուրջ Մասեացն 'ի կատար,
դուք ձեր գինար, և ես զայն երգ
յաւէժ տարցին անպարտ։

Է. Մ. Մ.

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ՕՐԻՆԱԿ ՄԸ

Հետևեալ պատմութիւնը զոր Անգղիոյ աշխատաւոր մը յառաջ բերաւ, ապացուցանել կը յայտնէ Անգղիոյ քաղաքական նախնեաց ազգաց մէջ ընթերցասիրութեան ինչ աստիճան ծաւալիլը։

«Պէտք եղաւ», կ'ըսէ յիշեալ աշխատաւորը, «որ իմ տանս մէջ պզտիկ տեղ մը ունենամ, ուր մանր և գիրքերս ծառայութիւններս կատարեմ. ասոր քարեհաճեցէք մեկնել զայսպիսի, որ այսպիսի մէկը գտնել հիմի համան։ Օր մը յիշեալ բարեկամիս վիճակախօսը տեղեակ մը եղաւ, ասոր խօսս կրնայի, բան մը որ ասպետ ալ խնամ չէր գեր։ Տարին զաւակի գնելը, համբերելով խօսածքը, և պարզ ու մաքուր հագուստները անձնելով հաստատեցայ, որ բարեկամս միացած էր իր ընտանեաց մէջ։ Երբոր այսպէս համբերել թէ ինչ աստիճան կ'ուզէ, անկէց փոխանակ աշխատանքին զորանէն թուղթի կտոր մը հանելով ինծ ներկայացուց զայն։ Այսպէս զարմացայ երբ հետևեալը կարդացի այդ տուած թուղթին մէջ։

«Երբոր մէկը ուզէ զիս ծառայ վարձել, խնամքով թող կը խնդրեմ որ կ'ուզէի, որ բարեհաճի տալ ինծ ամիսը
4 շիլին դիրք գնելու համար.
2 » աղքատաց տալու »
3 » ինծ վերաբերեալ պիտոյքը համար։»

Ահա կը համարձակիմ քեզ իմ յարգոյ ընթերցողս, ինչ կը խորհիս դու յիշեալ ընթերցասէր աղջկան վրայ։

ԱՂՋԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԿԻՆ

Ինչ է պատկերն ամենայն երջանկութեան նախնական պատմութ։—Մշակ օր էգական ուսան է։ Այս աշխատանքին կինն է՝ որ տան մէջ երկինք կը փոխէ։ Տիկնոջն նոյն ամուր, նոյն քաղաքը և նոյն խառնուածքը ունեցող կին մըն է՝ որ տան մը Պարտէզի կը զարդարէ. բայց ինչ տեսակ կին։—Տղեկ. ամուր. և ճիշդահաւան։

Անգղիոյ մէջ տղայոց մը մարդուն մէկը զինուորութեան առեն յանցանք մը գործելով երկոտասանամեայ բանտարկութեան կը դատապարտուի. բայց բարեկարգութեամբ յարմար միջոց մը ձեռք ձգելով իր տունը կը փախչի. և իր կինը ուրախութեամբ զինքը գաղտնի տեղ մը կը պահէ։ Քանի մը օրէն վերջը այս եղելութիւնը խօսուելով մէկ քանի ոստիկանութեան գինուորներ կը խորհուին վերցնելու անձն առնը, որոնք կինը առնելով դատաւորին առջև կը տանին։ Դատաւորը այս կնոջը համեստութիւնը և աշխատասիրութիւնը տեսնելով կ'ըսէ. «Ըսէ՛ կ'ըլլայ թէ որ յայտնես մեզ ամուսինդ ուր պահած ես, ազատ կ'ըլլաս։» «Այնպէս տղամա՞րդ թէ, որ յայտնեմ իմ ամուսինս ալ ըլլալը. ահա հոս՝ որտեղս մէջն է», կը պատասխանէ կինը ուրախութեամբ։ Դատաւորը առանց աղեկը պատասխանի մը վրայ տառեր գաղտնաբար ետ կը խրկէ կինը ամուսնոյն համար ալ ներման թուղթ մը շնորհելով։

Այսպէս երջանկութիւն ունի սիրոյ ի վեր խորհելու վրայ, եթէ բարի կրական սեռը իրեն օրինակ առնէ վերոյիշեալ աղջկան կինը։

ՕՏԱՐ ԵՐԿՐԻ ՄԸ ՄԷՋ
ԱՆՑՈՒՑԱԾ ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՇԵՐՍ

Ահա նստած եմ յոտին
կ'ողբամ անձրև մայրենիկ.
ալ հեռացայ վերջապէս
ընտանիքէս երջանիկ։

Այժմ ալ ես չեմ լսեր
բարեկամաց գոչմունք.
առանձին եմ, չեմ տեսներ
գեղեցիկ սիրելեացս բուցցնելք։

Չմնաց գանձ ինձ մէկը
ուրախացնել այս սիրտս.
Ո՛հ, ալ ի՞նչպէս յանձնեմ
ձեզ սիրուս երկիրս։

Ահ, կը խնդրեմ, գանձ դուք
եկէք Զըս երժաշխարանը.
մխիթարութիւն գէթ ձեզմով,
գտնեմ ալ իմ սրտառուչ։

Աշոտ

1853. Մայիս 17

ԻՆՁ ԵՂԱՒ
ԻՄ ՆԱԶԵԼԻՈՑՍ

Որու հայցնեմ,
որմէ լուր առնեմ,
ծով արցունք մնաց իմին սիրուհիս.
որ սիրտս հանգչի
հոգիս հանդարտի
լսելով միմնուն իմ նազելիս։

Ով դուք զարդեր,
կենդանեաց սրտեր,
ուր է, յայտնեցէք, իմին սիրուհիս։
Ով խիտ մացառներ,
աշարժու ծայրեր,
դուք մի ծածկեցէք իմին նազելիս։

Անտառաց մայրեր,
բարձրը կաղնիներ,
ո՛հ, լուր մի տուէք ինծ սիրուհիս.
Ով ազնուայ ծաղեր,
կարկաչող ջուրեր,
ո՛հ, մի բաժնէք զիս իմ նազելիէս։

Կանանչ հովիտներ,
փոքրիկ բլուրներ,
անգամ ձեր բաժնի իմին սիրուհիս։

Սիրուն ծաղիկներ ,
դեռաբոյս տունկեր ,
կոխեց ձեզ ոտքերն իմ Նազելլիս :
Ահեղ անտառներ՝
որ զիս կը պատէք ,
արդեօք ձեր մէջն է իմին սիրուհիս :
Հանդարտ լճակներ ,
մարգագետիններ ,
միթէ չտեսաք իմին Նազելլիս :

Փայլփլուն աստղեր ,
ով Մոլորակներ՝
որ երկնից բարձրէն զամէնքն կը տեսնէք ,
կ՚աղաչեմ ձեզի ,
ուղղեցէք դէպ ՚ի
զիս իմ Նազելուս . . . ա՛հ . ինձ գըթացէք :

Ով Լուսին պայծառ ,
երկնից վեհ կամար ,
եղէ՛ք օգնական ինձ ողորմելույս .
առաջնորդեցէք . . .
ինծի յայտնեցէք
եղած տեղն իմին քաղցըր Նազելույս :

Եւ դու հով հեզիկ՝
որ կ՚անցնիս լռիկ ,
բարևըս գնա տար սիրուհիիս :
Ո՛հ , ո՛չ մէկերնիդ
օգուտ մը ունիք
ինձ պէս շուարած խեղճ եղկելիս :

Որդ ինչպէս ալ ես
տալիմ ալ էրս ,
քանի որ սիրտըս եմ կորսընցուցած :
Գերեզման բացուէ .
զիս ներս ընդունէ .
զի ալ յոյս ինծի բնաւ չմընաց :

Շ․․․ .

1853 . Մայիս 26

(Շարունակութիւն)

ԿԱՏԱՐԻՆԷ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Հօնս . Իմ բսած բոլոր խօսքերս քեզի կը վերաբերէին . . . դո՛ւ ես այն՝ որ չես յայտներ ինձ քու կամքդ . դո՛ւ ես այն հազուագիւտ և ազնիւ ադամանդը . ահա պարզապէս կը յայտնեմ քեզ ամեն բան :

Կատարինէ . Ի՞նչ պատասխանեմ . . . տէ՛ր իմ , արժանի չեմ ես ձեր սիրոյն :

Հօնս . Հակառակը կը խօսիս , նազելիդ իմ . կատարելապէս արժանի ես . յայտնէ՛ ուրեմն ինձ քու կամքդ . հանգչեցո՛ւր այս սիրտը . և ես պիտի զոհեմ պատիւը , և պատերազմի դաշտին մէջ պիտի զգուշացընեմ զինքս վտանգներէ . պիտի ապրիմ՝ վերստին հոս դառնալու և զքեզ ինձ կենակից ընտրելու համար . և դու Լօնտօն իմ տանս մէջ երջանկութեամբ պիտի ապրիս մօրդ հետ միկտեղ . մայրդ արդէն յայտներ է ինձ իւր կամքը . և ուզեմ որ քու կամքդ ալ գիտնամ :

Կատարինէ . Ուրեմն պէտք է որ ես ալ իմանամ մօրս կամքը :

Հօնս . Շատ աղէկ . դու հոս կեցի՛ր . ես կ՚երթամ և կը խրկեմ մայրդ : (Հօնս կ՚երթայ) :

ՏԵՍԱՐԱՆ Թ

ԿԱՏԱՐԻՆԷ .

Կատարինէ . Ով Երկինք , ցուցո՛ւր ինձ մէկ հնարք մը՝ որով այս գնդապետին առաջարկութենէն դիւրութեամբ ազատիմ . . . ես , ես իմ սիրտս այս գնդապետին նուիրեմ . . Օնալտը՛ , Օնալտը՛ . . . բոլորովին ես կը մերժեմ այսպիսի բարերաղդ վիճակը , թէ և գիտնամ որ Թագուհիի մը պատիւը և հարստութիւնը պիտի ունենամ . . . աւելի քաղցր է ինձ այս փոքրիկ և աղքատ գիւղը քան թէ մեծահամբաւ և հռչակաւոր Լօնտօն մայրաքաղաքը . . . իմ Օնալտս իր խոնարհ վիճակովը զիս աւելի երջանիկ կրնայ ընել , քան թէ այս հարուստ և պատուաւոր զինուորականը . . բայց թէ որ մայրս ստիպէ . . . բոլորովին կը մերժեմ և չեմ ընդունիր . . . և թէ որ պատճառը հարցընէ , բացարձակապէս կ՚ըսեմ իրեն . և ինչո՞ւ չյայտնեմ իմ սրտիս գաղտնիքը անոր՝ որ ինձ կեանք տուած է . . . միթէ օրիորդները իրենց մօրմէն ամչնալո՞ւ են այսպիսի պարագայներու մէջ . ո՛չ երբեք . . . ահա կուգայ ինքը :

ՏԵՍԱՐԱՆ Ժ

ՍԱՌԱ ԵՒ ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Սառա . Իմ սիրելի աղջիկս , իմ Կատարինս . մայրդ կը վստահի քու հնազանդութեանդ վրայ . ուրեմն կը յուսայ որ այս պարագայիս մէջ ալ պիտի հնազանդիս իրեն , և չպիտի մերժես գնդապետ մը՝ որն որ խոնարհաբար և մարդասիրութեամբ կը սիրէ զքեզ . և զքեզ իրեն կենակից ընտրելով կ՚ուզէ երջանիկ ընել թէ՛ զքեզ և թէ՛ քու մայրդ . կը յուսամ իմ սիրելի Կատարինս , որ զինքը մերժելու պատճառ մը չունիս , և չըպիտի վշտացընես քու սիրելի մայրդ :

Կատարինէ . Երանի թէ պատճառ մը չունենայի , և քու հրամանիդ հնազանդ ըլլայի . . . երանի թէ կարող ըլլայի սանձելու սրտիս զգացումները , և քեզ յանձնելու , որ ուզածիդ պէս կառավարէիր : Ո՛հ . . . կատարելապէս պիտի հնազանդէի քեզ ամ ատենը . և ամենևին չպիտի բանայի բերանս , թէ որ զիս գնդապետի մը կամ հողագործի մը յանձնէիր . . . բայց . . .

Սառա . Այս խօսքերդ աւելի վշտացուցին քու մօրդ սիրտը . վասն զի ես ուրիշ բանի մը այնչափ չեմ ցանկար որչափ որ քու երջանկութեանդ . . . եթէ գիտնայի որ այն գնդապետը մերժելու առիթ մը ունէիր , բնաւ հաճութիւն չէի տար իւր կամացը . . . բայց Կատարին , չը՞կրնար ըլլալ որ քու մայրդ լսէ սրտիդ գաղտնիքը :

Կատարինէ . Ո՛հ , մայր իմ . . . ահա պարզապէս կը բանամ առջևդ սրտիս գաղտնիքը . ես միայն Օնալտը սիրած եմ , և որոշեր եմ՝ որ անոր հետ ամուսնանամ . արդէն իրարու խոստացեր ենք . . . (Բոլորակ մը մէջ պահուած Օնալտին նամը ծոցը հանելով) ահաւասիկ իր սիրոյ նշանը . ահաւասիկ իր խոստմանը աղքատիկ բայց հաւատարիմ յիշատակը :

Սառա . Հիմայ կը հասկընամ , թէ ինչու համար Օնալտի հետ միկտեղ շարունակ լեռները , դաշտերը , և այգիները կը պտըտէիր . և թէ ինչո՛ւ Օնալտ շատ անգամ ծաղիկներու փունջեր կը բերէր քեզ . . . ի՞նչ ընեմ հիմայ . . . ի՞նչ պատասխանեմ գնդապետին . . .

Կատարինէ . Այս դժուարութիւնը իմ վրաս ձգէ՛ . գնա՛ , ըսէ՛ իրեն որ չեմ կրնար ընդունիլ իր առաջարկութիւնը :

Սառա . Երթա՛մ . . . ըսե՛մ . . . բայց նայէ՛ որ չդայրացընես զինքը (կ՚երթայ) :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԺԱ

ԿԱՏԱՐԻՆԷ

Կատարինէ . Այո՛ , պիտի գոցեմ աչուըներս գնդապետին պատիւը և փառաւորութիւնը չտեսնելու . պիտի գոցեմ ականջներս զիս երջանիկ ընելու համար ըրած խոստումները չլսելու : Մերժելու եմ զինքը ամեն կերպով . և պատճառ բնաւ չտալու եմ . միթէ աղջիկներն ալ պատիւ չունի՞ն . և ինչ է մարդու մը գլխաւոր պատիւը . ո՛չ ուրիշ բան՝ այլ միայն խոստումը պահել , անգամ մը ընդունածը չմերժել , և մերժածը չընդունիլ . . . ահա կուգայ :

ՏԵՍԱՐԱՆ ԺԲ

ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԵՒ ՀՕՆՍ

Հօնս . Կը մերժե՞ս զիս Կատարինէ . չ՚ես ընդունիր իմ առաջարկութիւնս :

Կատարինէ . Այո տէ՛ր իմ . բնաւ չեմ կրնար ընդունիլ ձեր առաջարկութիւնը :

Հօնս . Միթէ կրնամ իմանալ , թէ ինչ է պատճառը :

Կատարինէ . Ո՛չ երբէք :

Հօնս . (դաշոյն մը երկնցընելով) Ուրեմն ա՛ռ աս դաշոյնը , և ծակէ՛ այս կուրծքը . ապահով եղի՛ր , որ իմ կեանքս վերջացընելովդ քեզի ամենևին վնաս մը չհանդիպիր : (Կուրծքը բանալով) Ահա՛ սիրտս , ահա՛ դաշոյն . . . կամ ընդունէ՛ զիս , կամ սպաննէ՛ :

Կատարինէ . Ոչ ո՛չ մէկը , տէ՛ր իմ , և ո՛չ մէկը : (Վազելով կը փախչի)

ՏԵՍԱՐԱՆ ԺԳ

ՀՕՆՍ

Հօնս . (Վրան դող մը կուգայ)
Կատարին , Կատարին . . .
Ե՛րկինք , զիս թշուառացընելու համա՞ր ստեղծեցիր . . .
ա՛հ , անխիղճ սիրտ . . .
բոլոր արիութիւնս կորսնցուցի . . .
խելքս չպիտի կարենայ զիս կառավարել . . .
աչուըներս իրենց տեսողական զօրութիւնը կը կորսնցունեն . . .
ձեռուըներս կըտկարանան . . .
աս ի՛նչ ամպեր են՝ որ զիս պաշարեցին . . .
ինչո՞ւ հեռու կուլի կ՚ուզեն սա Գաղղիացիները . . .
ո՞վ է սա հրեշտակը . . .
ի՛նչ քար է այդ . . .
ո՞ւր երթամ . . .
ընկերներս . . .
ձիւնը մինչև կէս մէջքս եղաւ . . .
գնաց հանդարտէր . . .
պատերազմի ձայն կայ . . .
երթա՛մ , կռուի՛մ . . .
որո՞ւ մարմինն է այս . . .
Կատարինս սպաններ են . ո՛ր անօրէնը բրաւ այս . երթա՛մ , գտնեմ շուտ , և ոխս առնեմ : (կ՚երթայ)

ՎԱՐԱԳՈՅՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վարագոյրը բացուելուն՝ Մարքիզ Դէ Տօն Ալվարօ զօրապետին տանը մէջ փառաւոր սենեակ մը կը ներկայացուի

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա

ՏՕՆ ԱԼՎԱՐՕ

Տօն Ալվարօ
Ահա դառըն այն բաժանման
վայրկեանն հասաւ վերջապէս .
պէտք է զատուիմ ես առժամայն
իմին քաղցրիկ Լէնօրէս :

Միայն իրեն խնամածուն
հոգալ զինքը կը մնայ .
որուն եղաւ անչափ սիրոյն
մինչև հիմայ ենթակայ :

Իսկ ես պարտիմ անմիջապէս
երթալ ՚ի դաշտ Արէսին ,
որ կործանեմ կայծակի պէս
մերին գոռոզ թըշնամին :

Հայրենիքըս կը պահանջէ . . .
սիրտըս իսկոյն կը վառի . . .
իմ բանակըս ինձ կ՚սպասէ . . .
պէտք է ըլլամ ես արի :

Այս արդէն մեր թշնամին
բոլոր ձիրը կը թափէ ,
որ Սպանիոյ բարձր գահին
շքեղութիւնն վերցնէ ։

Օտարութիւնը կ'աւելցնէ ,
կը հաստատէ մարտկոցներ ,
և օրէ օր կը շատցնէ
արիւնլուա զինուորներ ։

Իւր փառքի մեծ հանճարներ
կ'աւելցնէ միշտ և յար ,
և աշխարհս թընդանօթներ
կը պատրաստէ անդադար ։

Մեր թշնամին նուաճելը
թէ և դժուար կ'երևնայ ,
բայց Սպանիոյ շքեղ փառքը
անոր պիտի վերջանայ ։

Իմ Տէրութեանս պատւոյն համար
պէտք է որ ես մինչ 'ի մահ
պատերազմիմ արիաբար . . .
անկործան մնայ մեր գահ . . .
(Կէ տանի բոլոր Վերոյ լսողութիւն մը կը տեսնէ)

Բայց երթալս ինչպէս յայտնեմ
իմ մէկ հատիկ Լէնօրիս . . .
թէ որ զինքը տրտում տեսնեմ,
ինչ նետ պիտի մնայ սրտիս ։

Թէ իր դէմքէն քաղցրաժպիտ
յանկարծ պակսէ ուրախութիւն ,
միթէ կրնայ հայրական սիրտ
տալ իրեն վերջին ողջոյն ։

Քանի մը առաջ ընկերըս
պէտք է որ ես կատարեմ .
և յօգուտ իմ Հայրենեացս
քաջացուած հարկ է զարնեմ .
(Կանգնած կը մնայ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ

ՏՈՆ ԱԼՎԱՐՈ ԵՒ ՄԱՐԻԱ

Մարիա . (ներսէն ներս մտնելով) Հրամայեցէք , տէր իմ ։

Տօն Ալվարօ . Եկո՛ւր , Մարիա . բայց նախ դուռը գոցէ . նստէ՛ , և մի՛ կանգնիր . գիտես , որ ես այսօր պատերազմի դաշտը պիտի երթամ . հազիւ թէ ժամ մը կայ որ կառավարութենէն հրաման ընդունեցի ։

Մարիա . Ինչ կ'ըսէք . . . ինչ պատճառ ունին Տէրութիւնները զիրար ջարդելու , զիրար կործանելու , և իրարու աւերակաց վրայ գահերնին հաստատելու . և ինչ կ'ուզեն ունին . . . խիստ տարբեր կերպով պիտի խորհին , երբ վերջին շունչերնին տալով յաւիտենականութեան մէջ անցնին . հոն պիտի տեսնեն , թէ իրենց ըրածը ո՛չ աւելի բան՝ այլ յիմարութիւն է . . . չե՛ն խորհիր արդեօք , թէ ո՛րչափ թշուառութիւններ կը ծնանին պատերազմի պատճառաւ . քանի՛ քանի ծնողներ իրենց զաւկըներէն կը բաժնուին դուցէ ընաւ զիրար չտեսնելու . քանի՛ քանի սիրահարեալներ իրարմէ կը զատուին դուցէ յաւիտեան . և քանի՛ քանի երիտասարդներ կը զրկուին իրենց աշխատութեամբը հոգացած թշուառ ընտանիքներնին երեսի վրայ ձգելու՝ պատերազմի դաշտին մէջ ինկածներուն թիւը աւելցնելու համար . . . այս ինչ դաժանային գործ , ինչ կատարած , ինչ սոսկալի թշուառութիւն , ինչ արիւն , ինչ սուգ , ինչ ողբալի տեսարան . . . ո՛ր սիրտ կրնայ խորհիլ առանց վրայ անանց սարսափելու . . .

Տօն Ալվարօ . Կեցի՛ր Մարիա , սխալ կը խորհիս . գիտցի՛ր , որ ամեն Տէրութիւն իրեն անկախման և իրաւացի պատիւը ունի . ուստի պէտք է որ պատերազմի ամեն անանց հետ՝ որոնք կ'ուզեն իր պատիւը յափշտակել . և ուրիշ Տէրութիւններ ալ անշուշտ կը մտանեն անոր հետ դաշը պատժելու համար . գիտցի՛ր Մարիա , որ այն Տէրութեանց մէջ աւելի թշուառութիւններ կը ծագին՝ որն որ ընաւ հոգ չտանիր իր պատւոյն . ուստի Մարիա , Տէրութիւն մը ընաւ անիրաւութիւն ըրած չըլլար , երբ իրաւունքի կոխման կը պատերազմի . և այս կերպով եղած պատերազմներուն պատճառաւ եղած ողբերը և սուգերը ոչինչ կը համարուին այն ցաւալի տեսարանին քով՝ որն որ յառաջ կու գայ պատիւ և փառք չճանչցող և հայրենեաց գահին անզգայութեամբ և հաստատութեամբ հոգ չտանող Տէրութեան մը մէջ ։

Մարիա . Ներեցէ՛ք ներեցէք , տէր իմ , համարձակութեանս . ես այդ բաները ընաւ չէի խորհած ։

Տօն Ալվարօ . Հիմա Մարիա , կ'ուզեմ որ իմ պատերազմի երթալս միայն դու գիտնաս , և ո՛չ ուրիշը . ուրեմն լաւ նկատէ՛ ըրէ , որ Լէնօրին չյայտնես ։

Մարիա . Իսկ թէ որ հարցնէ . ինչ պատասխանեմ ։

Տօն Ալվարօ . Բոլորովին տգէտ եղի՛ր այս եղելութեանը վրայ ։

Մարիա . Ձեռքէս եկածին չափ կը ջանամ զինքը անտեղեակ պահելու ։

Տօն Ալվարօ . Ուրեմն աղա ես կ'երթամ ։
(այս միջոցին ներսէն դուռը կը զարնուի և Լէնօր ներս կը մտնէ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ

ՏՈՆ ԱԼՎԱՐՈ · ՄԱՐԻԱ · ԼԷՆՈՐ

Տօն Ալվարօ . Եկո՛ւր իմ սիրելի աղջիկս . ո՛հ . . .

Լէնօր . (տխուր երեսով երեսը նայելով) Ինչո՞ւ այլայլած է իմ հայրս , իմ քաղցրիկ հայրս . . .

Տօն Ալվարօ . Ուրախութիւն . . . ամենևին . ինչ պատճառ . . . ունիմ այլայլելու ։

Լէնօր .
Ո՜ւր խօսքերդ ինչո՞ւ այսպէս՝
անզուգական քաղցրիկ հայր ,
հառաչելով կ'արտասանես . . .
ինչ է վշտիդ քո պատճառ . . .

Ո՛հ , իր զուարթ դէմքին վրայ՝
որ երբեմն կը փայլէր
կարմրութեամբ , ինչո՞ւ հիմայ
ձերմկութիւն մ'է պատեր ։

Ինչու , հայր իմ ինծի ըսէ ,
բան խօսուածքդ ես կորուսած . . .
տե՛ս , Լէնօրդ քեզ կ'աղերսէ . . .
(Տօն Ալվարօ երեսը միւս կը դարձնէ)
ո՛հ , կը մեռնիմ . . . ինչ զիպուած . . .

Ա՛հ Մարիա , հայրս կու լայ .
Նայէ՛ դու . . . Տէր Աստուած . . .
ըսէ՛ք ինծի ինչ պատճառ կայ
ձեր դառնահոս արտասուաց ։

Կը շուարիմ . . . ո՛հ , ինչ կ'ըլլամ .
ինծի նայէ՛ անուշ հայր իմ . . .
Օգնէ՛ Երկինք ինձ . . . կը դողամ . . .
չեմ գիտնար . . . ո՛հ կը մարիմ . . .
(մարած կիսով բազմոցի մը վրայ)

Մարիա . Լէնօր . . . ինչ եղաւ , տէ՛ր իմ . . .

Տօն Ալվարօ . Մի՛ շուարիր Մարիա . (աղջկան երեսը համբուրելով) բան չկայ . բարեպատեհ գիտցած . ուրեմն ես երթամ . մնաս բարեաւ Մարիա . նայէ որ աղջկանս վրայ աղէկ հոգ տանիս . . . ո՛հ , սիրելիդ իմ Լէնօր , անգամ մըն ալ տեսնեմ զինքը . . . Մարիա , երբ խելքը գլուխը գայ , ջանա՛ որ կեղծ պատմութեամբ մը սիրտը հանգստացնես . . . աչքս արցունքները կը լեցնէ . . . երթամ ։
(Տօն Ալվարօ ներսէն դուրս կ'ելլէ)

Լէնօր . Ա՛հ , Մարիա . . . սիրելի հայր իմ . . .

Մարիա . Համբերէ Լէնօր , հայրդ հոս չէ . դուրս ելաւ ։

Լէնօր . Ո՞ւր գնաց . . . ո՛հ , բոլոր կասկածներս կատարուեցան . հանգչեցայ . . .

Մարիա . Ինչ կասկած աղջիկս . ինչ հանգչեցար ։

Լէնօր . Չգիտե՞ս Մարիա , կ'աղաչեմ , հեռացի՛ր քովէս . թո՛ղ որ քանի մը բոպէ առանձին մնամ . . .

Մարիա . Կը հեռանամ աղջիկս . բայց սենեակին դրանը առջին կ'սպասեմ , երբ որ ուզես պատրաստ եմ ։
(Մարիա դուրս կ'ելլէ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ

ԼԷՆՈՐ

Լէնօր .
Ո՛հ , ինչ ըսեմ ալ ես հիմայ . . .
աւա՛ղ ծաղիկ հասակիս . . .
քաղցրիկ հօրմէս բաժնուեցայ .
հազար եղո՛ւկ թշուառիս ։

Ո՛վ անողորմ Բաղդ չարակամ
քու նենգաւոր թունալից
դու խոցեցիր կրկին անգամ
իմին սիրտս վշտալից ։

Օ՛ն դու Սահման մանկաղօղ
դեռ շատ չըներ , հրնձեցիր
իմին քաղցրիկ մօրս կեանքը . . .
զիս ծնողէս բաժնեցիր . . .

Ինչ անողորմ սրտով դարձեալ
հայրս ալ ձեռքէս խլեցիր .
զոր դու ժամու յանակընկալ
իր զաւակէն զատեցիր ։

Արդ՝ քեզ միայն կ'աղաչեմ
ո՛վ դու Երկինք գթառատ ,
դարձուր առ իս անուշ հայրն իմ
վտանգներէ զերծ ազատ ։

Ո՛հ , կ'աղաչեմ , զիս մի՛ թողուր
բոլորովին անպաշտպան . . .
կ'ուզեմ որ ես օրերս տխուր
անցնեմ մինչև ցվախճան . . .
(տանի մը բոլոր Վերոյ լսողութիւն մը դառնալէն վեր-ջը՝ կանգնած կը մնայ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե

ԼԷՆՈՐ ԵՒ ՄԱՐԻԱ

Լէնօր . Եկո՛ւր Մարիա , եկո՛ւր . բայց մի՛ աշխատիր զիս խաբելու . ես լաւ գիտեմ որ հայրս պատերազմի գնաց . ես արդէն գուշակեցի այս ցաւալի դէպքը , երբ այսօր կառավարութեան կնիքը նամակ մը եկաւ իրեն ։

Մարիա . Մի՛թէ սիրտդ կը փակնայ ասոր համար ։

Լէնօր .
Ինչ բան կրնայ աւելի
վշտացընել եղկելիս . . .
ո՛հ , Մարիա , վա՜յ ինծի .
եղո՛ւկ ալ ես թշուառիս . . .

Պատահական աղջկան մը
որը մնալու պէս կայ մի
ուրիշ զաւակն զիպուած մ'
որ ըլլայ խաւար ողբալի ։

Ա՛հ , Մարիա , լաւ գիտես ,
շատ չըներ , զրկուեցայ
զորովագութ իմ մօրմէս . .
հիմայ ալ քաղցրիկ հայրէս . . . .
(կ'սկսի արտասուել)

Մարիա . Ինչպէս գիտես , որ զինքը սիրտի կորսնցուցեր . . Լէնօր , ինձ մտիկ ըրէ աղջիկս . մի՛ այդպէս կերպով գէշ թշ-

digitised by A.R.A.R.@

ուսուցիչներ. չէս խորհիր, որ հայրդ զօրաւոր մը ըլլալով՝ ապահով է պատերազմի ժամանակ։

Լէնօր. Զանգատալը կը խորհիս Մարիա. իմ հայրս համարձակ մէկն է. և ընաւ իր պատույն չձգեր, որ վտանգաւոր տեղերէն ետ քաշուի... աւելի կ'ընտրէ քաջութեամբ Դնելով և պատիւ ստանալ, քան թէ վեհերոտութեամբ ապրիլ և անպատիւ ըլլալ... շատ անգամ իր բերնէն լսած եմ ասիկայ...

Մարիա. Ո՛հ... ինչ զրուցեմ... ինչ խօսիմ... Լէնօր, մի վախնար. իմ սիրտս կատարելապէս կը հաւատայ, որ հայրդ շուտով պիտի վերադառնայ ողջ առողջ վիճակի մէջ։

Լէնօր. Երանի՜ թէ այդպէս ըլլար... բայց քու յոյսդ ընաւ չկրնար ետ դարձընել ընութեան և Երկնից կարգադրութիւնը։

Մարիա. Քու ողբալդ, յուսահատելդ և տրտմիլդ կրնա՞ն մի ուրեմն։

Լէնօր. Ճշմարիտ չէ... Ո՛հ, ինչպէս կը խօսիս այդ կերպով Մարիա... այսպիսի բաժանման ցաւն բաժակը դեռ խմած չես դու. և չես գիտեր թէ ո՛րքան լեղի է։ (Կ'արտասուէ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Զ

ԼԱՅՂԱ ԵՒ ՌՈՆԱԼՏ

Լայղա. (Յետոյ նամակ մը) Ո՛վ է, հոս չէ, տէր իմ. ո՞ւր է արդեօք. նստեցէ՛ք հոս քիչ մը. ես երթամ զինքը գտնելու։

Ռոնալտ. (Ալ յետոյ վիզէն կախուած Բաշլըխէ մը մէջ) Շնորհակալ եմ բոլորովին սրտիւ։ (Կը նստի)

Լայղա. Շնորհակալ ըլլալու բան մը չկայ տէր իմ։ (Կ'երթայ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Է

ՌՈՆԱԼՏ

Ռոնալտ. (Քիչ մը ատեն խորին խոհածութեան մը մէջ նստելէն վերջը՝ ոտքի վրայ կ'ելլէ աչուըները դէպ 'ի երկինք վերցնելով)

Ո՛հ, Լենօրին...
դժբաղդ հրեշտակ...
(Վիզէն կախուած Սատափէ կենդանագիրը կը հանէ)
Միայն իր շուքը...
պիտի տեսնե՞մ զինքը կենացս որբը
դեռ մարը չմնած...
Երկինք միայն գիտէ...
գոնէ լուր մը առնէի...
բաւական ժամանակ կայ՝ որ նամակ մը
անգամ չընդունեցի...
գոնէ այն բաղկես չզատուէի...

ՏԵՍԱՐԱՆ Ը

ՌՈՆԱԼՏ ԵՒ ԼԷՆՕՐ

Լէնօր. (աճապարանօք ներս մտնելով. և Ռոնալտի զարմացած երեսը տխրութիւնը տեսնելով) Ո՛հ, պատերազմի հետեւանք... ինչ երիտասարդ...

Ռոնալտ. (ոտքի վրայ ելլելով) Օրիորդ, կ'ուզէի ժամ մը առաջ տեսնել այն անձը՝ որուն ծանօթութեանը յանձնուած եմ նամակով մը։

Լէնօր. Այն անձը արդէն տեսաւ ըզքեզ, և դու ալ զինքը տեսար. ըսէ որ սրտի ցաւով կրնայի հիմայ վրադ... բարի եկար պարոն, բարի եկար իմ հօրս տունը. բարի եկար նա և ինձ՝ քու ծանօթութիւնդ։ Իր բոլոր ձիրքը պիտի թափէ անիկայ զքեզ հանգստացընելու և երջանկացընելու... կ'աղաչեմ պարոն, զրուցէ ինձ, ի՞նչ լուր ունիս Տօն Ռիվարօ զօրապետէն։

Ռոնալտ. Իբրև հաւատարիմ և քաջ հրամանատար իւր բանակին գլուխը անցած՝ արիաբար կը մաքառի թշնամեաց առջեւ զօրութեանը դէմ. և արդէն բոլոր բանակը կը գովէ զինքը իբր կատարեալ զինուոր հազար ու մէկ կեցցէներով։

Լէնօր. Իսկ արդեօք ինքը ապահո՞վ է։

Ռոնալտ. Ապահով... այո, ինչպէս որ բանակը կրակին մէջ...

Լէնօր. Աւերա՜ն վա՜յ իմ մատաղ հասակիս... (արտասուելով) ա՜հ... կ'աղաչեմ պարոն, զրուցէ ինձ. արդեօք յոյս կա՞յ, որ իւր բնակարանը վերադառնայ ողջ առողջ վիճակի մէջ։

Ռոնալտ. Բոլորովին անյայտ է ինձ ասիկայ օրիորդ... բայց ամենակարող Աստուած մը կը պաշտպանէ միշտ ամեն անոնք՝ որոնք իրենց Տէրութեանը պատույն և հայրենեաց պարծանքին համար կը պատերազմին արիաբար։

Լէնօր. Ո՛հ... արդեօք նոյն ամենակարող Աստուածը իմ սիրելի հայրս ալ պիտի պաշտպանէ մի։

Ռոնալտ. Ապահով եղի՛ր օրիորդ։ Այո, Երկինք կը սիրէ միշտ հաւատարիմ անձինքը. մանաւանդ զանոնք՝ որոնք իրենց ետևէն քեզի պէս ազնիւ սիրտ ունեցող եակներ թողուցած են իրենց քաջութեանը և երջանկութեանը համար աղօթելու... (Ինքնիրեն) ի՛նչ սքանչելի յոյս մը ունի...

Լէնօր. Սիրտս կատարելապէս կը հանգչի. այո, Երկինք ողորմած է... իմ գլխաւոր պարտքս է շարունակ աղօթել այն անձին երջանկութեանը և կենացը համար՝ որ ինծի կեանք շնորհած է... (այս միջոցիս Ռոնալտի դէմքին վրայ տխրութեան մը կը տեսնուի) Ի՛նչ խորհուրդ ծածկեալ մտքիդ մէջ... այդ ի՛նչ տխրութիւն է որ քու դէմքդ պաշարեց, ազնիւ երիտասարդ։

Ռոնալտ. Ո՛հ, խիստ թշուառ արարած մըն եմ ես... և կարծես թէ դժբաղդութիւնը երդուած է ըլլալ որ զիս չթողու. աւա՜ղ իմ երիտասարդութեանս...

Լէնօր. Ո՛հ, սիրտս չդիմանար... պարոն, ինչո՞ւ ըլլաս թշուառ...

Ռոնալտ. Դու չես գիտեր իմ սրտիս ցաւն և անտանելի վիճակը օրիորդ. չես կրնար հասկընալ իմ թշուառութիւնս... ա՜հ, գոնէ պատերազմի մէջ քաջ զինուորի մը պէս մեռնէի...

Լէնօր. Իսկ ինչո՞ւ այդչափ կը փափաքիս մահուան... միթէ Երկինք քեզի աղէկ եղած բանը չը՞ գիտեր։

Ռոնալտ. Այո՛, գիտէ. բայց.... ո՛հ, կ'աղաչեմ օրիորդ, դադրեցո՛ւր այս տեսակ խօսակցութիւնը։

Լէնօր. (Ինքնիրեն) Ո՛հ, չեմ կրնար իւր երեսը նայիլ առանց զգացման... Շատ լաւ պարոն, կը լռեմ. կը խնդրեմ, որ քիչ մը նստիս հոս և հանգստանաս. վստահ եղի՛ր, որ բոլորով սրտիւ պիտի խնամեմ զքեզ. արդ՝ կ'աղաչեմ, որ առանց քաշուելու յայտնես քու ծանօթութիւնդ ինչ որ կ'ուզես։ (Կ'երթայ)

ՏԵՍԱՐԱՆ Թ

ՌՈՆԱԼՏ

Ռոնալտ. Ի՛նչ ազնուութիւն... ի՛նչ հոգի... թէ որ իր առաջին տեսութիւնը միայն սիրտս այսչափ զրդուեց, արդեօք ինչպէս պիտի զգայէ իմ սիրտս թէ որ երկար ժամանակ իր քովը մնամ... ի՛նչ տեսակ արարածներ են այսպիսի օրիորդները... միթէ չափազանց խօ՞սք մը լսած պիտի ըլլամ, թէ որ զանոնք ընութեան ամենասիրելի ծաղիկները կոչեմ. ո՛չ երբեք. անշո՛ւշտ Արարիչը զանոնք երջանկութեան գլխաւոր պատճառ և Աշխարհիս զարդ մը ըլլալու համար ստեղծեր է. բայց աւա՜ղ... որ աշխարհս խիստ քիչ գիտէ զանոնք գործածելու կերպը... Ո՛հ, Կ'ատարին, իմ սիրելի Կատարինս. շատ տարիներ պիտի գտնես դու զիս ամեն անմեղ՝ որոնք ընաւ չեն գիտեր քեզի պէս օրիորդներուն յարգը... բայց եղո՛ւկ, ո՞ւր ես հիմայ արդեօք. խիստ հեռու ինէ... և ի՛նչ վիճակի մէջ... Երկինք միայն գիտէ... (դէմքին վրայ տխրութեան մը պատկերով կը նստի աթոռի մը վրայ)

(Պիտի շարունակուի)

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Արդէն յայտնի է որ Մասիս պատուական լրագրոյն 294երորդ թուոյն մէջ ծանուցեր էինք, թէ մեծ պատիւ կը համարինք տեսութիւն ընել այնպիսի երիտասարդաց հետ՝ որոնք ճաշակ, ընդունակութիւն և փափաք ունին թատրախօսութեան, և զանոնք հրաւիրած էինք Գէպէճի—խանը, թիւ 7 երորդ Յարկը. Պ. Անտօնին սենեակը, որուն պատճառը դեռ մասնաւոր գրասենեակ մը չունենալնիս էր. ուստի՝ կ'իմացընենք հիմայ, որ ասկէ վերջը՝ թատրախօսութեան փափաք և ընդունակութիւն ունեցողները պատրաստ ենք ընդունելու ամենայն յօժարութեամբ մեր գրասենեակը։

Նա և՝ մեր գրասենեակին մէջ Հայերէն, Գաղղիարէն և Անգղիարէն լեզուաց, Թուաբանութեան, Ընական պատմութեան, և մէկ քանի ուրիշ ուսմանց դասատուութիւն ալ պիտի ըլլայ. ուզողը կրնայ գալ և մեզի հետ խօսակցիլ։

Կը խնդրենք մեր յարգոյ բաժանորդներէն անոնցմէ՝ որոնք ստորագրուած ըլլալով դեռ շաբաթաթերթիս գինը չեն վճարած, որ իրենց որոշեալ տեղը չգտնուած ատեններնին՝ ատակը հոն գտնուողներէն մէկուն յանձնելու բարեհաճին։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Ստորագրուելու գնելու տեղերն են առայժմ՝

Կոստանդնուպոլիս Վէզիր—Խանը Շաբաթաթերթիս գրասենեակը. երրորդ դուռնը. Թիւ 15։

Մէրճան—Չարշըսին Մարգարեան յարգոյ Պ. Յարութիւնին գրատունը։

Վէզիր—Խանին դրանը քով գրավաճառ Սարհատեան Պ. Մարտիրոսին խանութը։

Մէծ—Նոր—Խանը. Մեճմուայը Հավատիս լրագրոյն գրասենեակը Յարգոյ Պ. Եօրկիին յետոյ ։

Բերա. Բաղտ—Օրէանթալ ծովոյը։ Թիւ 2։ Գօլուէր Ֆրէրէ գրատունը։

Կալաթա—Սարային դիմացը՝ Մ. Ռէ—Ձէպ գաղղիացի գրավաճառին գրատունը։

Խասգիւղ. Ընթերցասիրաց ընկերութեան Բանգարանը։

Օրթագիւղ. Արշալուսոյ Արարատեան գրասենեակը։

Հալէպ. Մեծարգոյ Գիւրճեան Սաեֆանօֆ Յովհաննէս Աղային վաճառատունը։

ՀԵՂԻՆԱԿ ԳՈՐԾՈՑՍ. Ա. Հ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ
ՎԷԶԻՐ—ԽԱՆ